O R Z E C Z N I C T W O
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A **Warszawa, dnia 14 stycznia 2026 r.** **Pozycja 4**

POSTANOWIENIE
z dnia 10 grudnia 2025 r.
Sygn. akt P 13/24

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Bogdan Święczkowski – przewodniczący
Michał Warciński
Rafał Wojciechowski
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki – sprawozdawca,

protokolant: Agnieszka Krawczyk,

po rozpoznaniu, z udziałem sądu przedstawiającego pytanie prawne, na rozprawie w dniu 10 grudnia 2025 r., pytania prawnego Sądu Rejonowego w Tarnowie:

czy art. 87 § 1a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119, ze zm.) jest zgodny z art. 42 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Postanowieniem z 20 sierpnia 2024 r. (sygn. akt II W 2179/24) Sąd Rejonowy w Tarnowie (dalej: sąd pytający) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne, przytoczone w komparycji niniejszego postanowienia.

1.1. Pytanie prawne zostało sformułowane w związku z następującą sprawą:

Wnioskiem z 11 czerwca 2024 r. Policja wystąpiła do sądu pytającego o ukaranie osoby fizycznej m.in. za to, że w miejscu i w czasie wskazanym we wniosku o ukaranie, jechała jako kierujący rowerem na drodze publicznej, będąc pod wpływem środka odurzającego, tj. amfetaminy przy stwierdzonym stężeniu 32,3 ng/l, gdzie stężenie to jest równoznaczne ze stanem po użyciu alkoholu.

Zdaniem oskarżyciela zachowanie takie wyczerpywało znamiona wykroczenia z art. 87 § 1a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119, ze zm.; dalej: k.w.).

1.2. W ocenie sądu pytającego typ czynu zabronionego opisany w art. 87 § 1a k.w. budzi wątpliwości co do jego zgodności z zasadą państwa prawa (art. 2 Konstytucji) oraz zasadą określoności czynu zabronionego (art. 42 ust. 1 Konstytucji). Sąd pytający wskazał przy tym na możliwą konkurencyjną kwalifikację zachowania się sprawcy, tj. opisaną w art. 87 § 2 k.w. Jednocześnie zwrócił uwagę, że w ustawie nie tylko nie istnieje definicja „stanu po użyciu" środka działającego podobnie do alkoholu oraz „stanu pod wpływem" takiego środka, ale też zawodne okazały się próby dokonania takiej dyferencjacji na drodze wykładniczej. Brak możliwości wskazania różnicy pomiędzy obydwoma stanami organizmu, a ściślej – granicy dzielącej stan po użyciu środka działającego podobnie do alkoholu oraz stanu pod jego wpływem, z których pierwszy jest znamieniem typu czynu zabronionego opisanego w art. 87 § 2 k.w., a drugi – typu czynu zabronionego opisanego w art. 87 § 1a k.w., powoduje, że można bronić poglądu, iż wskazane wyżej wykroczenia kryminalizują tożsame zachowanie w zakresie intoksykacji środkami różnymi od alkoholu. Z perspektywy konstytucyjnej, każdy typ czynu zabronionego powinien spełniać – oprócz warunków zawartych w art. 42 ust. 1 Konstytucji – także wymogi stawiane prawu punitywnemu, przede wszystkim w zakresie realizacji zasady proporcjonalności. Ingerencja w prawa i wolności obywatelskie, będąca wynikiem sankcji karnej, uzasadniona może być tylko naruszeniem lub zagrożeniem (choćby abstrakcyjnym) określonych wartości, w znaczeniu dóbr prawnych. Prawo karne coraz głębiej wkracza na przedpole naruszenia dobra prawnego, co nie znaczy, że nie istnieje granica takiej ingerencji. Zdaniem sądu pytającego nieprzekraczalną granicą jest konieczność zachowania proporcji pomiędzy naruszeniem dobra prawnego lub tylko potencjalnym zagrożeniem a koniecznością ochrony danych wartości (dóbr prawnych). Zasada proporcjonalności pełni więc funkcję limitującą. Jak się wydaje, w przypadku typu czynu zabronionego opisanego w art. 87 § 1a k.w. zasada ta jest obecnie zachowana. Osoba prowadząca pojazd w stanie ograniczającym jej zdolności psychomotoryczne na wskutek zażycia alkoholu, ale też innej substancji psychoaktywnej, niewątpliwie zasługuje na karę. Niemniej jednak każda regulacja karna musi pozostawać w zgodzie również z innymi zasadami prawa represyjnego, wyrażonymi w Konstytucji. Tym samym do art. 87 § 1a k.w. zastosowanie mają kryteria legalności przepisów kryminalizujących dane zachowanie, wśród których czołowe miejsce zajmuje zasada państwa prawa, wyrażona w art. 2 Konstytucji. Wynika z niej konieczność takiego formułowania przepisów prawa, aby adresat mógł bez trudu określić prawne konsekwencje swojego postępowania. Sąd pytający wskazał jednocześnie, że niedopuszczalne jest tak niejasne formułowanie przepisu, iż powoduje niepewność jego adresatów co do ich praw i obowiązków; przekroczenie pewnego poziomu niejasności przepisów prawnych może zaś stanowić samoistną przesłankę stwierdzenia ich niezgodności zarówno z przepisem wymagającym ustawowej regulacji danej dziedziny, jak i wyrażoną w art. 2 Konstytucji zasadą państwa prawnego.

Sąd pytający podniósł również, że standard konstytucyjny, wynikający z art. 42 ust. 1 ustawy zasadniczej, wymaga, aby ustawa określała zachowanie zabronione w taki sposób, żeby można było jednoznacznie odróżnić typy zachowań zabronionych przez ustawę od zachowań niezabronionych oraz odróżnić od siebie poszczególne typy czynów zabronionych. Sąd podkreślił przy tym, że szczególnie istotne z punktu widzenia przedmiotowego pytania jest to, iż z zasady *nullum crimen sine lege* wynika również zakaz stosowania analogii, której wynik stanowiłby podstawę pociągnięcia jednostki do odpowiedzialności karnej za czyn, który nie realizuje wprost znamion typu czynu zabronionego, albo do odpowiedzialności za przestępstwo zagrożone karą surowszą aniżeli przestępstwo, którego znamiona czyn sprawcy wprost realizuje (analogia na niekorzyść).

W ocenie sądu pytającego – w zakresie stanu wywołanego zażyciem innego rodzaju substancji psychoaktywnych – typy czynów zabronionych z art. 87 § 2 i z art. 87 § 1a k.w. tylko z pozoru pozostają w relacji podporządkowania. Wykroczenie z art. 87 § 1a k.w. zostało obwarowane surowszą sankcją, co musi być uzasadnione określonymi powodami, wśród których podstawowym jest niewątpliwie wyższy stopień intoksykacji. Wskazuje na to wprost posłużenie się przez ustawodawcę terminami „stan nietrzeźwości" oraz „stan po użyciu alkoholu". W przepisach – w art. 87 § 2, i w art. 87 § 1a k.w. – ustawodawca posłużył się jednak również sformułowaniami: „stan po użyciu podobnie działającego środka" oraz „stan pod wpływem podobnie działającego środka". W konsekwencji o wyższym stopniu intoksykacji miało stanowić znajdowanie się pod wpływem środka działającego podobnie do alkoholu. Użycie w treści obu powołanych wyżej przepisów różnych wyrażeń przyimkowych – „po użyciu" i „pod wpływem" – wbrew zamierzeniom nie pozwala jednak na dokonanie rozgraniczenia znamion art. 87 § 2 i art. 87 § 1a k.w.

W ocenie sądu pytającego przyjęcie, że – „stan po użyciu" środka działającego podobnie do alkoholu będzie oznaczać stan organizmu wywołany zażyciem tego środka, powodując zakłócenia czynności psychomotorycznych w takim samym stopniu, jakim charakteryzuje „stan po użyciu" alkoholu – nie jest możliwy do zaakceptowania, zwłaszcza na gruncie prawa karnego. Powodem jest zakaz stosowania analogii na niekorzyść sprawcy w procesie interpretacji przepisów kryminalizujących dane zachowanie. Stosowanie tego rodzaju porównania należy uznać za wadliwe także z tego powodu, że opiera się na zestawieniu stanu wywołanego spożyciem alkoholu i innej substancji oddziałującej na ośrodkowy układ nerwowy, których liczba nie jest bliżej określona. Substancje te nie tylko nie działają w podobny sposób, ale zazwyczaj ich działanie jest całkowicie odmienne od działania alkoholu.

2. Pismem procesowym z 10 grudnia 2024 r. (znak: II.510.1361.2024.PZ) Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował o przystąpieniu do niniejszego postępowania oraz wniósł o orzeczenie, że art. 87 § 1a k.w. w zakresie, w jakim nie określa precyzyjnie znamienia „stanu po użyciu podobnie działającego środka", jest niezgodny z art. 2 oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji.

3. W piśmie procesowym z 31 października 2025 r., złożonym w Trybunale Konstytucyjnym 4 listopada 2025 r. (znak: II.510.1361.2024.PZ), Rzecznik Praw Obywatelskich wycofał zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Trybunałem wraz ze stanowiskiem.

4. Do dnia wydania orzeczenia w niniejszej sprawie Prokurator Generalny ani występujący w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Marszałek Sejmu nie przedstawili stanowisk pisemnych.

II

Na rozprawie 10 grudnia 2025 r. stawił się przedstawiciel Sądu Rejonowego w Tarnowie, który podtrzymał pytanie prawne oraz udzielił odpowiedzi na pytania członków składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego.

W imieniu Sejmu RP oraz Prokuratora Generalnego natomiast nie stawił się nikt.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwagi ogólne

W niniejszej sprawie podano w wątpliwość zgodność z Konstytucją art. 87 § 1a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2025 r. poz. 734; dalej: k.w.). Przepis ten ma następujące brzmienie:

„Tej samej karze [tj. karze aresztu albo grzywny nie niższej niż 2500 złotych – przyp.] podlega, kto, znajdując się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka, prowadzi na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu inny pojazd niż określony w § 1".

Zgodnie z art. 193 Konstytucji każdy sąd może przedstawić Trybunałowi pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie szczegółowo omawiał przesłanki dotyczące pytania prawnego (zob. np. postanowienia TK z: 27 marca 2009 r., sygn. P 10/09, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 40; 30 czerwca 2009 r., sygn. P 34/07, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 101; 14 lipca 2015 r., sygn. P 47/13, OTK ZU nr 7/A/2015, poz. 107). Dopuszczalność przedstawienia pytania prawnego jest uwarunkowana trzema przesłankami:

– podmiotową – może to uczynić jedynie sąd jako państwowy organ władzy sądowniczej, oddzielony i niezależny od legislatywy i egzekutywy;

– przedmiotową – przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie zarzut niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą;

– funkcjonalną – możliwość wystąpienia z pytaniem prawnym tylko w sytuacji, gdy od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się przed sądem.

Niespełnienie którejś z przesłanek kontroli w trybie pytania prawnego stanowi przeszkodę formalną w prowadzeniu merytorycznego badania konstytucyjności zaskarżonych norm. Powstaje wtedy konieczność umorzenia postępowania z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku (zob. np. postanowienia TK z: 3 marca 2009 r., sygn. P 63/08, OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 31 oraz 30 czerwca 2009 r., sygn. P 34/07 i powołane tam orzecznictwo).

W niniejszej sprawie pytanie prawne przedstawił Sąd Rejonowy w Tarnowie, a zatem przesłanka podmiotowa pytania prawnego została spełniona.

Przesłanka przedmiotowa została również spełniona, albowiem zakwestionowano zgodność z regulacjami konstytucyjnymi przepisu ustawowego związanego z prowadzonym przez przedstawiający pytanie prawne sąd postępowaniem w przedmiocie ukarania za wykroczenie z art. 87 § 1a k.w.

2. Niespełnienie w niniejszej sprawie przesłanki funkcjonalnej i konieczność umorzenia postępowania z powodu niedopuszczalności wydania wyroku.

2.1. Wedle przedstawionych stosownie do art. 52 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) przez sąd pytający wyjaśnień, od udzielonej przez Trybunał Konstytucyjny odpowiedzi na postawione pytanie prawne bezpośrednio zależeć ma sytuacja osoby obwinionej, albowiem w przypadku zastosowania art. 87 § 1a k.w. zostałaby ona uznana za winną wykroczenia, za co groziłaby jej kara aresztu albo grzywny nie niższej

niż 2500 zł, a także środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych w wymiarze od 6 miesięcy do 3 lat. Z kolei orzeczenie przez Trybunał, że objęty pytaniem prawnym przepis narusza Konstytucję, spowoduje umorzenie postępowania na podstawie art. 5 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2024 r. poz. 977, ze zm.; dalej: k.p.w.). W sytuacji zaś wydania orzeczenia po 6 października 2026 r. – umorzenie postępowania na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. z powodu przedawnienia orzekania w przedmiotowej sprawie.

2.2. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego przedstawione wyjaśnienia sądu pytającego nie są przekonujące, a pytanie prawne w istocie nie zmierza do rozwiania wątpliwości konstytucyjnych, a do rozstrzygnięcia za sąd przez Trybunał o kwalifikacji prawnej zdarzenia opisanego we wniosku o ukaranie.

2.3. Należy zauważyć, że w art. 87 § 1a k.w. ustawodawca nie posługuje się znamieniem pozostawania „pod wpływem środka odurzającego", jak czyni to na gruncie art. 178a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2025 r. poz. 383; dalej: k.k.), a czynił także na gruncie art. 178a § 2 k.k., ale sformułowaniem „pod wpływem podobnie [do alkoholu] działającego środka". O ile więc w art. 87 § 1 i 2 k.w. mowa jest o stanie „po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka", o tyle w art. 87 § 1a k.w. – o stanie wywołanym wpływem środka działającego podobnie do alkoholu. Trudno zatem sformułowanie to utożsamiać ze stanem odurzenia, gdyż przeczy temu wykładnia językowa. Ponadto przeciwko takiemu utożsamianiu przemawia również wykładnia historyczna. Artykuł 178a § 2 k.k., który pierwotnie penalizował prowadzenie pojazdów niemechanicznych w stanie nietrzeźwości, stanowił dodatkowo właśnie o stanie odurzenia.

Skoro ustawodawca w art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247, ze zm.; dalej: ustawa z 2013 r.) uchylił § 2 w art. 178a k.k. oraz w art. 2 pkt 3 lit. a ustawy z 2013 r. dodał § 1a do art. 87 k.w. i nadał mu jednocześnie odmienną od pierwotnego brzmienia art. 178a § 2 k.k. treść w tym zakresie, to – w ocenie Trybunału – oznacza, że była to świadoma zmiana merytoryczna. Świadczy o tym zresztą uzasadnienie do rządowego projektu z 8 listopada 2012 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 870/VII kadencja).

2.4. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego art. 87 § 1a k.w. nie nastręcza trudności interpretacyjnych. Na gruncie tego przepisu chodzi bowiem o te same środki podobnie działające do alkoholu, co w przypadku art. 87 § 1 i 2 k.w., a mianowicie określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 16 lipca 2014 r. w sprawie wykazu środków działających podobnie do alkoholu oraz warunków i sposobu przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie (Dz. U. poz. 948), zaś różnica sprowadza się do wpływu tego środka na organizm sprawcy (tak I. Kosierb, uwaga 8 do art. 87 k.w., [w:] *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021). Przy ocenie odpowiedzialności za wykroczenie z art. 87 § 1a k.w. powinno zaś zostać ustalone, czy oddziałuje on na organizm sprawcy tak, jak czyni to alkohol prowadzący do stanu nietrzeźwości (tak W. Radecki, uwaga 17 do art. 87 k.w., [w:] M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2019).

W świetle powyższego możliwa jest rekonstrukcja strony przedmiotowej czynu, o którym mowa w art. 87 § 1a k.w. Po pierwsze bowiem – przez „środek działający podobnie do alkoholu" należy rozumieć środki (substancje) działające na ośrodkowy układ nerwowy, które obniżają lub mogą obniżać sprawność psychofizyczną (por. M. Kała, *Środki podobnie działające do alkoholu. Zagadnienia analityczne i interpretacyjne w świetle prawa*, [w:] *Wypadki drogowe. Vademecum biegłego sądowego*, red. A. Reza, J. Wierciński, wyd. 2, Kraków 2010,

s. 1031). Po drugie zaś – w świetle wyjaśnień Sądu Najwyższego w wyroku z 8 listopada 2023 r., sygn. akt III KK 151/23 (Legalis) – „[w] przypadku przestępstw popełnionych pod wpływem środków odurzających – inaczej niż w odniesieniu do alkoholu – nie obowiązuje domniemanie, że określone ich stężenie w organizmie powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu lub jego brak.

Nie można więc *a priori* stwierdzić, że określona ilość niedozwolonych substancji w organizmie skutkuje pozytywnie lub negatywnie wyczerpaniem znamienia «pod wpływem środka odurzającego». Sąd rozpoznając sprawę o przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione pod wpływem środka odurzającego każdorazowo musi ustalić – niezależnie od stężenia narkotyku w organizmie – czy środek ten miał realny wpływ na sprawność psychomotoryczną kierującego pojazdem w stopniu podobnym, jak w sytuacji znajdowania się w stanie nietrzeźwości. Nieco inaczej wygląda sytuacja w przypadku wykładni znamienia «po użyciu środka działającego podobnie do alkoholu» o którym mowa w art. 87 § 1 k.w., będącym tzw. czynem przepołowionym w stosunku do przestępstwa stypizowanego w art. 178a § 1 k.k. (…) [S]tan ten z punktu widzenia zakłóceń czynności psychicznych ma być taki sam, jaki znamionuje stan po użyciu alkoholu. Nie jest natomiast wymagane wykazanie, że środek ten oddziaływał na organizm, a wystarczy samo stwierdzenie w organizmie jakiegokolwiek objętego kontrolą prawną środka zarówno w formie aktywnego związku macierzystego, jak i jego nieaktywnego metabolitu". Po trzecie zaś – Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, że „[s]ąd rozpoznający konkretny przypadek o czyn polegający na prowadzeniu pojazdu w stanie znajdowania się pod wpływem lub po użyciu substancji odurzającej innej niż alkohol, musi zatem – *de lege lata* – nie tylko stwierdzić istnienie takiego środka w organizmie osoby kierującej pojazdem, ale również określić, czy wpłynął on na jej zachowanie w sposób analogiczny, jak w przypadku znajdowania się w stanie nietrzeźwości. Dopiero po takim ustaleniu możliwe będzie przypisanie sprawcy dodatkowego znamienia kwalifikującego, w postaci znajdowania się «pod wpływem» środka odurzającego w rozumieniu art. 178a § 1 k.k. (…) [S]ąd rozpoznający sprawę o przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnione pod wpływem środka odurzającego, każdorazowo musi ustalić, czy środek ten miał realny wpływ na sprawność psychomotoryczną kierującego pojazdem w stopniu podobnym, jak w sytuacji znajdowania się pod wpływem alkoholu" (wyrok SN z 4 października 2013 r., sygn. akt IV KK 136/13, Legalis). Po czwarte – w realiach konkretnej sprawy, należy badać, czy sprawca znajduje się w stanie „pod wpływem" bądź „po użyciu" środka odurzającego działającego podobnie do alkoholu.

Reasumując – zdaniem Trybunału – brak ustawowej definicji stanu „pod wpływem podobnie [do alkoholu] działającego środka" nie uniemożliwia rozpoznania sprawy przez sąd. Zwrot ten został bowiem objaśniony w judykaturze dotyczącej art. 178a § 1 i 2 k.k., a poza tym na gruncie języka powszechnego (literackiego) nie powinien budzić wątpliwości interpretacyjnych; chodzi bowiem o określony stan dysfunkcji organizmu, tyle tylko, że nie wywołany przez alkohol, a inny środek o podobnym skutku.

Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego sąd pytający może zatem samodzielnie ocenić, czy doszło do popełnienia czynu podpadającego pod hipotezę art. 87 § 1a k.w. i wydać stosowne orzeczenie w zawisłej przed nim sprawie. Podkreślić bowiem należy, że sąd rozpoznający sprawę jest „najwyższym biegłym" i na podstawie całokształtu okoliczności sprawy, powinien dokonać oceny rozpatrywanego przed nim przypadku. Ponadto nie można tracić z pola widzenia, że orzecznictwo sądowe (w szczególności judykatura Sądu Najwyższego), wystarczająco objaśniło różnice znaczeniowe pomiędzy stanem „po użyciu" a stanem „pod wpływem" środka odurzającego działającego podobnie do alkoholu.

W tym stanie rzeczy – na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK – postanowiono jak w sentencji.